

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШХТ САММИТИДА ИШТИРОК ЭТАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Қозоғистон Республикаси Президенти Қосим-Жомарт Тоқаевнинг таклифига биноан Шанхай ҳамкорлик ташкилоти Давлат раҳбарлари кенгашининг навбатдаги мажлиси ва “ШХТ плюс” форматидаги учрашувда иштирок этиш учун 3-4 июль кунлари амалий ташриф билан Остона шаҳрида бўлади.

Саммит кун тартибидан ШХТ доирасидаги кўп қиррали ҳамкорликни янада ривожлантириш ва ташкилот фаолиятини такомиллаштиришнинг долзарб масалалари ўрин олган. Халқаро ва минтақавий ҳамкорликнинг муҳим жиҳатлари ҳам кўриб чиқилади.

Ийгилиш якунида Остона декларацияси ҳамда иқтисодиёт, хавфсизлик, экология, энергетика, туризм ва бошқа кўплаб

йўналишларда шерикликни кенгайтириш бўйича ҳужжатлар қабул қилиниши режалаштирилган.

Ташриф доирасида Ўзбекистон етакчиси хорижий делегациялар раҳбарлари билан қатор икки томонлама учрашувлар ҳам ўтказилади.

ЎЗА

Халқаро саммит

ЎЗБЕКИСТОН – ШХТ: ХАЛҚЛАР ВА ДАВЛАТЛАР ТИНЧЛИГИ ҲАМДА ФАРОВОНЛИГИ ЙЎЛИДАГИ ТАШАББУСЛАР

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев 3-4 июль кунлари амалий ташриф билан Остона шаҳрида бўлади ва Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг навбатдаги саммитида иштирок этади.

ШХТ 2001 йилда тузилган минтақавий халқаро ташкилотдир. Ўзбекистон Қозоғистон, Хитой, Қирғизистон, Россия ва Тожикистон билан бирга ташкилотнинг асосчиларидан бири ҳисобланади. Бугунги кунда ШХТга тўққиз давлат аъзо.

Бундан ташқари, уч давлат кузатувчи сифатида қўшилди, 14 давлат ташкилот

билан мулоқот бўйича ҳамкор мақомига эга. Бу ШХТнинг ўтган йиллар давомида нуфузи ва халқаро сиёсатдаги роли ҳозирги мураккаб геосиёсий шароитда мустақамланиб бораётганидан далолат беради.

Бугунги кунда ШХТга аъзо давлатларнинг умумий майдони 34 миллион квадрат километри, яъни Евроосиё минтақа-

сининг 60 фоизини ташкил этади. Аъзо давлатлар аҳолиси 3 миллиардга яқин ёки ер юзи аҳолисининг қарийб 42 фоизига тенг. Шунингдек, ШХТ мамлакатлари иқтисодиёти жаҳон иқтисодиётининг 24 фоиздан ортигини қоплайди.

► Давоми 3-бетда

Халқ дипломатияси

ШАНХАЙ ҲАМКОРЛИК ТАШКИЛОТИ

жаҳон сиёсатининг муҳим субъектига айланмоқда

Ўтмишда давлатлар ўртасидаги фаолиятнинг муайян омилларига боғлиқ ҳолда турли тузилмалар ташкил этилган, ҳамкорлик йўлга қўйилган. Асрлар давомида улкан минтақа халқларини савдо-сотиқ, маданий-маънавий қадриятлар билан бирлаштириб турган, давлатлар ва этник гуруҳлар ўртасидаги муносабатларга асос солган Буюк ипак йўли бунга ёрқин мисолдир.

Бугун дунёда рўй бераётган воқеалар халқларни бир-бирига яқинлаштириш ва бу тарихий жараёнларни тиклаш заруратини кун тартибига қўймоқда. Мамлакатлар ташқи сиёсатидаги рақамли ўзгаришлар трансформацияси даврида ҳар бир томоннинг манфаатига жавоб берадиган халқаро ҳам-

корликни кўп томонлама институтларсиз йўлга қўйиб бўлмайди. Ушбу институтлар минтақавий ва глобал миқёсда давлатлараро ҳамкорликнинг энг муҳим воситаси бўлиб хизмат қилишда давом этмоқда. Халқаро ва минтақавий ташкилотлар давлатлар ўртасидаги турли келишмовчиликларни бартараф

этиш, ўзаро англашувни мустақамлаш, сиёсий ва иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш, савдо-сотиқ қўламини кенгайтириш ҳамда маданий-гуманитар алмашинувни рағбатлантиришга ёрдам беради.

► Давоми 3-бетда

“ПАРИЖ — 2024”: МАҚСАДЛАР УЛУҒЛИГИ ЁРҚИН ҒАЛАБАЛАРГА ПОЙДЕВОР БЎЛАДИ

Пойтахтимиздаги Олимпия ва паралимпия шон-шухрати музейида Франциянинг Париж шаҳрида июль-август ойларида бўлиб ўтадиган XXXIII ёзги Олимпия ўйинларида иштирок этадиган Ўзбекистон спорт делегациясини кузатиш маросими бўлиб ўтди.

Тадбирда мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар инсон манфаатлари, халқимизнинг эзгу орзу-истаклари рўйбига хизмат қилаётгани таъкидланди. Айниқса, Президентимиз томонидан ёш авлодни жисмоний ва маънавий етук, миллий ва умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялашга қаратилаётган доимий эътибор ўз самараларини бераётгани алоҳида эътибор эгилди.

Дарҳақиқат, спортчиларимизнинг жаҳон ареналарида қўлга киритаётган ғалабалари, давлатимиз мадҳияси янграб, байроғимиз баланд кўтарилаётгани қалбимизга фахр-ифтихор бағишлайди. Ҳеч бир соҳа мамлакатни спортчилик дунёга тез таниш олмайди. Бун Олимпия ва Осиё ўйинлари, Жаҳон ва қитъа чемпионатларида юксак ғалабаларни қўлга киритаётган матонатли спортчиларимиз фаолияти мисолида ҳам кўриш мумкин.

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати Раиси Т.Норбоева, Осиё Олимпия кенгаши вице-президенти О.Умаров, Давлат хавфсизлик хизмати раиси, Ўзбекистон футбол ассоциацияси раиси А.Азизов, Ўзбекистон Республикаси спорт вазири А.Икромов, Миллий олимпия қўмитаси бош қотиби О.Қосимов ва бошқа расмийлар иштирок этди.

Сўнгги йилларда Янги Ўзбекистоннинг янги ғалабаларини таъминлашда спортнинг ўрни беқиссизлиги, юртимизда жисмоний тарбия ва спорт йилдан йилга ривожланиб янги босқичга кўтарилаётгани қайд этилди. Президентимиз томонидан жорий йилнинг 26 июль — 11 август кунлари Париж шаҳрида бўлиб ўтадиган XXXIII ёзги Олимпия ва XVII

Паралимпия ўйинларида спортчиларнинг ҳар томонлама тайёрилиги ва муваффақиятли иштирокини таъминлаш учун барча шароит яратиб берилгани таъкидланди. Давлатимиз раҳбари йигит-қизларимизни турнир давомида ҳам қўллаб-қувватлаб туришлари маълум қилинди.

Спортчилар номидан сўзга чиққан дзюдо бўйича жаҳон чемпиони Музаффарбек Тўрабоев, бокс бўйича аёллар ўртасида Ўзбекистоннинг биринчи жаҳон чемпиони Нигина Ўктамова Олимпия ўйинларида юксак ғалабалар билан қайтишга ваъда берди. Бу ғалаба мустақиллигимизнинг 33 йиллигига муносиб туҳфа бўлишини таъкидлашди.

Тадбирда “Париж — 2024” Олимпия ўйинларида ғолиб ва совриндорларида давлат томонидан бериладиган мукофот пуллари миқдори маълум қилинди. Жумладан, Олимпиада чемпионлари 200 минг, кумуш медаль соҳиблари 100 минг, бронза медаль совриндорлари 50 минг АҚШ доллари билан тақдирланади.

Айтиш лозимки, 2020 йилда ўтказилган Токио Олимпиадасида 67 нафар спортчимиз иштирок этган эди. Жорий йилги “Париж — 2024” ўйинларида 70 нафардан зиёд спортчи қатнашади. Эътиборлиси, футбол бўйича Ўзбекистон олимпия терма жамоаси биринчи марта иштирок этмоқда. Бундан ташқари, спортчиларимиз дзюдо, бокс, академик эшак эшиш, бадий гимнастика, байдарка ва каноэда эшак эшиш, енгил атлетика, оғир атлетика, спорт гимнастикаси, сузиш, таэквондо (WTF), ўқ отиш, эркин ва юнот-рум кураши каби спорт турлари бўйича мамлакатимиз шарафини ҳимоя қилади. Улар орасида нуфузли мусобақалар,

жаҳон чемпионатлари ғолиб ва совриндорлари бўлган тажрибали спортчилар билан бир қаторда илк маротаба иштирок этадиган ёш спортчилар ҳам кўпчиликини ташкил этади.

Токиода ўтган Олимпия ўйинларида бронза медални қўлга киритган эдим, — дейди дзюдо бўйича Осиё ва жаҳон чемпиони, Олимпия ўйинлари совриндори Давлат Бобонов. — Президентимиз мени “Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган спорт устози” фахрий унвони билан тақдирлади. Бу йилги Олимпиадада, албатта, олтин медални қўлга киритаман. Халқимизнинг ишончини оқлаш учун бор куч-ғайратимни сарфлайман.

Бу галги Олимпиадада кинчани олтин медалини қўлга киритиб, ёруғ юз билан қайтишни мақсад қилдим, — дейди бокс бўйича жаҳон ва қитъа чемпиони, Осиё ва Олимпия ўйинлари ғолиби Баҳодир Жалолов. — Давлатимиз томонидан бизга кўрсатилаётган улкан эътибор ва ғамхўрликка жавобан Олимпия ўйинларида юксак натижаларга эришиш учун бор салоҳиятимизни ишга соламиз.

Тадбирда Ўзбекистон спорт делегациясининг “Париж — 2024” ёзги Олимпия ўйинларидаги расмий ва спорт либослари намойиш этилди.

Ўзбекистон спорт фахрийлари кенгаши раиси Баҳодир Махситов дуога қўл очиб, Парижга йўл олаётган делегациямиз вакилларида оқ йўл ва омад тилади.

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А.Арипов иштирок этди.

ЎЗА

Ўзбекистон Ёзувчилар уюммаси аъзоси, танқиди шоир Нодир Жонузқоқ спортчиларимизга мусобақаларда омад ёр бўлишини тилаб, янги шеърини ўқиб бери.

ОҚ ЙЎЛ

Чакмоқ каби чакнадингиз, тошдингиз-ку мисли сел,
Марди майдон курашидир бу — тушаяспиз боғлаб бел,
Дуо билан кузатмоқда сизни бугун катта эл,
Зўрлар ичра энг зўр бўлиб, масрур, қўлиб қайтингиз,
Шода-шода медалларни юртга олиб қайтингиз.
Чил берсам, дер ҳар элатнинг эпчил-чаққон, қувлари,
Қувват бўлғай сизга Ватан тафти, ҳаво, сувлари,
Эй элимнинг шердай йигит, кийикдай сулувлари,
Шоҳсупага сакраб чиқиб, бахтдан ёниб қайтингиз,
Шода-шода медалларни юртга олиб қайтингиз.
Бошингизда ялов бўлсин Ўзбекистон байроғи,
Мадҳиямиз мавжларига тўлсин Ернинг ҳар ёғи,
Саодатдан мижжжангизга томчи ёш қалққан чоғи —
Толе, иқбол шарбатига қониб-қониб қайтингиз,
Шода-шода медалларни юртга олиб қайтингиз.
Дилбандим, дер сизни суйиб олим, ишчи, чўпон ҳам,
Тикилгайдир сизга атаб шойи, зарҳал чопон ҳам...
Қойил, десин, олқишласин фаранг, олмон, япон ҳам,
Рақибларнинг дилларига армон солиб қайтингиз,
Шода-шода медалларни юртга олиб қайтингиз.
Эй Сиз — Олимп чўққисига чилвир отган баҳодир,
Сунанчқидир ортингизда ҳар қадрдон тоғ-абор,
Танангизда мард боболар тоза қони оқадир,
Неки гирром, неки эгри бўлса — тоғиб қайтингиз,
Шода-шода медалларни юртга олиб қайтингиз,
Олтин, кумуш ҳарфлар ила ёзилгайдир бул сана —
Сиз туфайли ҳар бир уйда бўлса тўю таптана.
Юртбошининг ишончини, меҳрини оқлаб яна,
Қувонтириб бутун халқни, ҳам қувониб қайтингиз,
Шода-шода медалларни юртга олиб қайтингиз!

Халқ дипломатияси

ШАНХАЙ ҲАМКОРЛИК ТАШКИЛОТИ

жаҳон сиёсатининг муҳим субъектига айланмоқда

Кобилжон СОБИРОВ,
Ўзбекистонда ШХТ
Халқ дипломатияси маркази
директори

Бошланиши 1-бетда

Кўп томонлама фаолиятга асосланган энг ёш институтлардан бири — Шанхай ҳамкорлик ташкилоти айнан мана шундай мақсад ва вазифаларни кўзда туттади. Бу ташкилот маданий-тамаддуний қарашлари турлича, ўз ташқи сиёсат йўналиши ва миллий тараққиёт моделларига эга мамлакатларни бирлаштира олган ўзига хос давлатлараро тузилмадир. Тарихан қисқа муддатда ШХТ катта йўлни босиб ўтди ҳамда глобал сиёсий ва иқтисодий тизимнинг ажралмас қисмига айланди деб қатъий ишонч билан айтиш мумкин.

Бугун аксарият ҳолларда ёшлар терроризм ва экстремизм қурбонига айланмоқда. Шу боис, Президентимиз ШХТнинг 2017 йил июнда Остонада бўлиб ўтган саммитида ёшларнинг турли террористик ва радикал тузилмалар таъсирига тушиб қолишининг олдини олиш, уларни баркамол шахслар этиб тарбиялашга алоҳида эътибор қаратиш борасида муайян чора-тадбирлар кўриш зарурлигини таъкидлади. ШХТга аъзо давлатларнинг барча диний идораларини соф ислом дини моҳиятини кенг тарғиб қилиш учун ташкил этилган Имом Бухорий халқаро тадқиқотлар маркази фаолиятида иштирок этишга чакирди.

Ўзбекистон ШХТга аъзо давлатлар билан ўзаро савдо-иқтисодий алоқалар ва транспорт-транзит соҳасидаги ҳамкорлиқни янада мустаҳкамлашдан манфаатдор. Бунга эришишда мамлакатларнинг қисқа йўналишлар орқали жаҳон бозорига чиқиш имкониятини кенгайтириш муҳим аҳамиятга эга.

ШХТга аъзо давлатлар ўртасидаги икки томонлама ҳамкорлик жадал ривожланмоқда. Бироқ бундай ўсиш суърати кўп томонлама ҳамкорликда кузатиламаслиги. Бу эса транспорт ва логистика импониетларини

бирлаштиришга номуносив интилишларда яққол акс этмоқда. Шу боис, давлатимиз раҳбари ШХТга аъзо давлатлар темир йўл идоралари раҳбарлари билан мунтазам учрашувлар ташкил этиш ташаббусини илгари сурди. Тошкентда ушбу форматдаги биринчи учрашув бўлиб ўтди.

Умуман, охириги йилларда ШХТ аста-секин ҳақиқий нуфузли халқаро ташкилотга айланиб бормоқда. Мазкур ташкилотнинг нуфузи тобора ошиб бораётгани ШХТнинг асосий принциплари давлатлар суверенитетига ўзаро ҳурмат, уларнинг географик ёки иқтисодий имкониятидан қатъи назар, ўзаро тенглиги, бошқа давлатлар ва халқаро ташкилотларга нисбатан очиклиги ва қарши йўналиштирилмагани билан боғлиқ.

ШХТ доирасидаги муносабатлар шу кунгача, асосан, хавфсизлик ва иқтисодий ҳамкорлик йўналишларида ривожланган. Бундан буюн ўзаро алоқаларни таълим, маданият, туризм, биродар шаҳарлар институти сингари йўналишлар билан тўлдириш зарурати юзага келди. Чунки ШХТ буларсиз кенг кўламли харақтерга эга бўлмаслиги аён бўлиб қолди.

Дунёдаги глобал хатар ва таҳдидларни яхши қўшничилик, тенг ҳуқуқлилик, ўзаро ишонч ва манфаатларни ҳисобга олиш борасида шаклланган анъаналаримизни асраш ва бойитиш орқалигина ениб ўтиш мумкин. Бугун умумий бойлигимиз бўлган қадриятлар — биргаликда тараққиёт сари интилиш, маданиятлар хилма-хиллигига ҳурмат, кўп томонлама ҳамкорлиқнинг ноёб тажрибасини ўзида мужассам этган “Шанхай руҳи”ни мустаҳкамлаш ҳар қачонгидан ҳам муҳим.

Шанхай ҳамкорлик ташкилоти — инсоният тараққиётининг тарихий босқичида шаклланган тузилма. Албатта, улкан имкониятга эга бу ташкилот Евроосиё қитъасида муносабатларнинг янги турини шакллантиришда муҳим ўрин туттади. Унга аъзо давлатлар жойлашган минтақа азалдан жаҳоннинг турли цивилизациялари чорраҳаси бўлиб келган. Ҳар бири бой тарихий маданий меросга, кўп асрлик анъаналарга эга.

Замонавий тарздаги ҳамкорлик эса ушбу қадриятларни янги босқичга олиб чиқишга хизмат қилмоқда. Буюк ипак йўлининг серқирра алоқаларни тиклаш ва мустаҳкамлашга хизмат қила бошлашида айнан ШХТ муҳим омил бўлганини қайд этиш мумкин.

Кейинги пайтларда халқаро муносабатларда кенг қўлланаётган халқ дипломатияси воситаларидан фойдаланиш ШХТнинг, таъбир жоиз бўлса, “генетик коди”га киритилган.

Халқ дипломатияси — маданият ва анъаналарни яхшироқ тушуниш, манфаатли ҳамкорлиқни ривожлантиришга интилаётган халқлар ва ташкилотларнинг бегараз мулоқот майдони. Бунда сиёсий шахслар эмас, балки ижодкорлар, илм-фан намоёндалари, ишбилармонлар, ёшлар, ҳулас, оддий халқ вакиллари иштирок этади. Улар халқаро микёсдаги турли форумлар, симпозиумлар, анжуманлар, ҳатто низоларни ҳал этиш бўйича музокара-ларда ҳам давлат номидан воситачи сифатида қатнашиши мумкин.

Дунёда глобаллашув ва интеграция жараёни кенгайиб бораётган бир вақтда халқ

дипломатияси халқаро муносабатларнинг асосий омилларидан бирига айланмоқда. Ўзбекистон учун халқ дипломатияси чуқур тарихий ва ижтимоий-маданий, сиёсий асосларга эга. Миллатлараро, маданиятлараро, конфессиялараро ва тиллараро бағрикенглик ўзбек этносига хос фазилатлардан. Ўзбек халқи ҳамда тарихан Буюк ипак йўли чорраҳасидаги турли маданият, тил ва диний қарашларга эга халқлар ўртасида ўзаро тамаддуний мулоқот шаклланган.

Халқ дипломатияси тарихнинг барча даврида тўхтовсиз ривожланган ва бу факт унинг ижтимоий тараққиёт ва жаҳон сиёсатидаги аҳамияти янада ортишини аниқлатади. Унинг Ўзбекистон ташқи сиёсатидаги аҳамияти қатор жиҳатларда намоён бўлади.

Биринчидан, Ўзбекистоннинг халқаро нуфузи ошиши ва имижини янада яхшилашига хизмат қилади.

Иккинчидан, мамлакатимизда халқ дипломатияси илмий тадқиқот объекти сифатида ҳали тўлиқ ўрганилмаган. Шу пайтгача қилинган тадқиқотларда асосан, халқ дипломатиясининг бир тармоғи бўлган маданий ҳамкорлик алоқаларига кўп урғу берилган.

Учинчидан, Ўзбекистон илгари сурган халқ дипломатияси тамойиллари Марказий Осиё минтақасида хавфсизлик ва барқарорлиқни таъминлашга ҳисса қўшади.

Тўртинчидан, мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини мустаҳкамлаш Ўзбекистоннинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ривожланишига олиб келади.

Бешинчидан, мамлакатдаги ННТларнинг роли ва аҳамияти, жамоатчиликнинг фикрини мустаҳкамлашга эришилади.

ШХТНИНГ ОСТОНА САММИТИ ЖАҲОНДАГИ ЎЗГАРИШЛАРНИ САРҲИСОБ, ФАОЛИЯТ НАТИЖАЛАРИНИ ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ, МУАММО ВА ҚИЙИНЧИЛИКЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШНИНГ ЯНГИ ЙЎЛЛАРИНИ ИЗЛАШ, БОСИБ ЎТИЛГАН ДАВР ТАЖРИБАСИДАН КЕЛИБ ЧИҚИБ, МАҚСАД ВА ВАЗИФАЛАРГА КЕРАКЛИ ТУЗАТИШЛАР КИРИТИШ УЧУН МУҲИМ МУЛОҚОТ МАЙДОНИДИР.

Бугун мамлакатлар ва халқларга тўғридан тўғри мулоқот зарур. Бунинг учун эса қўлай, хавфсиз майдон — мулоқот платформаси кераклигини аниқлаган Ўзбекистон раҳбарияти ШХТ ва дунё халқларини янги майдонга чақирмоқда.

Айни шу мақсадда Президентимиз ШХТнинг 2017 йилдаги саммитида аъзо давлатларда мунтазам фаолият юритишчи халқ дипломатияси институтларини ташкил этиш таклифини киритди. Тошкентда ШХТ Халқ дипломатияси маркази ташкил этилгани Ўзбекистон илгари сурган ташаббуслар самарасидир.

Халқ дипломатияси марказини яратиш гоёси, халқаро вазиятдаги беқарорлик ва ноанқилиқ омиллари ҳамда турли хатарлар кўпайиши фониди ўта долзарб. Шу нуқтаи назардан, Ўзбекистондаги ШХТ Халқ дипломатияси маркази фаолияти ташкилотга аъзо мамлакатлар ўртасидаги ҳамкорлиқнинг хилма-хил имкониятларини очиб, ўзаро ишонч, дўстлик ва яхши қўшничилик, миллатлараро ва конфессиялараро тотувлиқни мустаҳкамлаш, фуқаролик жамияти

институтлари ва оммавий ахборот воситалари ўртасидаги ҳамкорлиқни кенгайтиришга хизмат қилади.

Марказ бугун илм-фан, таълим, маданият ва спорт, туризм, бизнес каби соҳаларда кўплаб амалий ишларни бажармоқда. Ёшлар салоҳиятини рўёбга чиқариш ва сифатли таълим олиш имкониятини кенгайтириш учун қўлай шарт-шароит яратишга алоҳида эътибор қаратиб келмоқда.

Охириги йилларда марказ Президентимизнинг ШХТнинг Самарқанд ва Дехли саммитларида илгари сурган ташаббусларини, “ШХТга аъзо давлатларнинг 2023-2027 йилларда узоқ муддатли яхши қўшничилик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги шартномани амалга ошириш комплекс режаси”нинг маданий-гуманитар соҳалардаги тадбирлар ижросини таъминлаш, “Самарқанд бирдамлик ташаббуси”ни оммалаштириш, ШХТ мақомида 2024 йилни “Экология йили” деб эълон қилиш бўйича Ҳаракатлар дастурини амалга оширишга алоҳида эътибор қаратмоқда. Шунингдек, Ўзбекистоннинг илмий ва маданий-матрифий муассасалари билан ШХТ мамлакатларидаги турдош тузилмалар ўртасида ҳамкорлик ўрнатиш, ташкилотга аъзо давлатлардаги фуқаролик жамияти институтлари, нодавлат тузилмалар ва жамоат ташкилотлари билан ёшлар сиёсати, таълим, илм-фан, туризм, спорт ва экология каби соҳаларда самарали ҳамкорлик қилиш, халқ дипломатияси воситаларидан фойдаланган ҳолда ШХТ мамлакатлари ўртасида ўзаро ишонч ва яхши қўшничилик муносабатларини, миллатлараро ва динлараро тотувлиқни мустаҳкамлаш, цивилизациялараро мулоқотни кучайтириш, ахборот соҳасидаги ҳамкорлиқни ривожлантириш ҳам марказ фаолиятининг асосий йўналишларидан.

Яқинда БМТ Бош Ассамблеяси Хитой ва Ўзбекистон томонидан ишлаб чиқилган “Халқаро цивилизациялар ўртасидаги мулоқот кунини” резолюциясини бир овоздан маъқуллади. Эътиборли жиҳати, марказ фаолиятининг устувор йўналишларидан бири ҳам айнан турли маданиятлар, динлар ва цивилизациялар ўртасида мулоқотни кучайтиришга қаратилган.

Марказ томонидан ҳамкорлар билан бирга 11 июнь — 20 июль кунлари Осиё ва Европа халқлари маданияти фестивали доирасида миллатлараро ҳамкорлиқни ривожлантириш, мамлакатлар ва халқларнинг ўзаро дўстлиги, ҳамжиҳатлигини мустаҳкамлашга қаратилган Тинчлик ва ҳамжиҳатлик карвони тадбири ўтказилмоқда.

ШХТнинг 2022 йил Самарқанд саммитида давлатимиз раҳбари илгари сурган “Умумий хавфсизлик ва фаровонлик йўлидаги Самарқанд бирдамлиги ташаббуси” мазмун-моҳияти билан ҳамоҳанг мазкур тадбир халқаро ҳамкорлиқни йўлга қўйиш, давлатлар ўртасидаги ишончни мустаҳкамлаш, турли ижтимоий гуруҳлар, маданият ва цивилизациялар ўртасида ўзаро тушунишни чуқурлаштиришга қаратилгани билан ҳам аҳамиятлидир.

Умуман, Ўзбекистоннинг халқ дипломатияси имкониятлари кенг ва уларни амалга ошириш минтақа ҳамда глобал доирада тинчлик ва барқарорликка хизмат қилади.

ШХТнинг Остона саммити жаҳондаги ўзгаришларни сарҳисоб, фаолият натижаларини таҳлил қилиш, муаммо ва қийинчиликларни бартараф этишнинг янги йўллари излаш, босиб ўтилган давр тажрибасидан келиб чиқиб, мақсад ва вазифаларга керакли тузатишлар киритиш учун муҳим мулоқот майдониридир.

Халқаро саммит

ЎЗБЕКИСТОН — ШХТ: ХАЛҚЛАР ВА ДАВЛАТЛАР ТИНЧЛИГИ ҲАМДА ФАРОВОНЛИГИ ЙЎЛИДАГИ ТАШАББУСЛАР

Бошланиши 1-бетда

Ташкилотга аъзо давлатлар ўртасида ўзаро ишонч, дўстлик, яхши қўшничилик муносабатларини мустаҳкамлаш, минтақада тинчлик, хавфсизлик ва барқарорлиқни таъминлаш йўлида кўп қиррали ҳамкорлиқни ривожлантириш, янги демократик, адолатли ва оқилона сиёсий-иқтисодий халқаро тартиб ўрнатишга қўмаклашиш, терроризм, сепаратизм, экстремизмга, ғиёҳвандлик воситалари, қурол-ярғоқ савдоси, трансмиллий жиноятларнинг бошқа турларига биргаликда қарши оқилона курашиш ШХТнинг асосий мақсад ва вазифалари ҳисобланади. Аъзо давлатлар халқаро ҳуқуқнинг асосий тамойилларидан келиб чиқиб, турли соҳаларда самарали минтақавий ҳамкорлиқни ривожлантирмоқда.

ШХТнинг асосий органи Давлат раҳбарлари кенгаши бўлиб, у ташкилотнинг кўп қиррали ҳамкорлиги ва фаолиятини ривожлантириш стратегияси, истиқболлари ҳамда устувор йўналишларини кўриб чиқади, белгилайди. Кенгаш ШХТ мақсад ва вазифаларини амалга оширишга

қаратилган фундаментал хусусиятдаги қарорлар қабул қилади, энг долзарб глобал муаммолар, бошқа халқаро ташкилотлар ва давлатлар билан ўзаро ҳамкорлик масалаларига ечим топади, ташкилот таркибини кенгайтириш тўғрисидаги қарорларни чиқаради.

Бундан ташқари, ШХТ ва ташкилот доимий органларининг тузилиши ҳамда фаолияти ички сиёсатининг асосий масалаларини белгилайди.

Тузилманинг бошқа муҳим органлари — булар Ҳукумат раҳбарлари кенгаши (Бош вазирлар), Ташқи ишлар вазирлари кенгаши, вазирлик ва идоралар раҳбарларининг мажлиси, Миллий координаторлар кенгаши (МКК), Минтақавий аксилтеррор тузилмаси (ШХТ МАТТ), Котибият, Ишбилармонлар кенгаши ва Банклараро бирлашмаси кенгашидир.

Котибиятга ШХТ Бош ижрочи директори бўлган Бош котиб бошчилик қилади ва у аъзо давлатлар фуқаролари орасидан 3 йил муддатга ротация асосида Давлат раҳбарлари кенгаши томонидан тайинланади. 2022 йил 1 январдан буюн ШХТ Бош

котиби вазифасини Хитой Халқ Республикаси вакили Чжан Мин бажариб келмоқда. Бундан аввал ушбу лавозимда Ўзбекистон вакили фаолият юритган.

Шунингдек, ШХТ Форуми — норасмий мулоқот механизми, мустақил тузилмаси мавжуд, у ташкилотга аъзо ҳар бир давлатдан биттадан илмий муассасани ўз ичига олади, миллий тадқиқот маркази мақомига эга.

Шу йил 5 июнь кунини Тошкент шаҳрида Ўзбекистон раислигида Ўзбекистон Президенти ҳузуридида Стратегик ва минтақалараро тадқиқотлар институти томонидан ташкил этилган Шанхай ҳамкорлик ташкилоти форумининг XIX йиғилиши ўтказилди.

Бугунги кунда ШХТ ўзини тўлақонли ва нуфузли халқаро ташкилот сифатида тўлиқ намоён қилмоқда. ШХТ платформаси унга аъзо йирик давлатлар — Хитой, Россия ва Ҳиндистон билан тенг ҳуқуқли сиёсий мулоқот ва халқаро ҳамда минтақавий сиёсатнинг кенг кўламли масалалари бўйича фикр алмашишни қўллаб-қувватлайди.

Ўзбекистон ШХТ фаолиятида фаол иштирок этиб, ташкилотга тўрт марта — 2003-2004, 2009-2010, 2015-2016 ва 2021-2022 йилларда раислик қилган.

Ўзбекистон ташаббуси билан 2004 йилда Тошкентда ШХТнинг Минтақавий аксилтеррор тузилмаси ташкил этилди, Хавфсизлик кенгаши котиблари йиғилишлари

91 та ташаббус илгари сурилди. Шулардан 75 таси ҳаётга татбиқ этилган бўлса, қолган 16 таси амалга оширилиш жараёнида.

2022 йил 15-16 сентябрь кунлари Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган ШХТ Давлат раҳбарлари кенгашининг 14 та иштирокчи мамлакат етакчилари, кузатувчилар ва меҳмонлар, шунингдек, халқаро ташкилот-

лар раҳбарлари иштирок этган йиғилиши, экспертларнинг фикрича, ташкилот учун тарихий бўлди. Саммит якунлари бўйича ШХТ доирасидаги ҳамкорлиқни сифат жиҳатидан янги амалий мазмун билан тўлдиришга ёрдам берадиган рекорд миқдордаги ҳужжатлар қабул қилинди.

Бундан ташқари, Самарқанд саммитида ШХТни кенгайтириш бўйича муҳим келишувларга эришилди. Жумладан, Эроннинг ШХТга аъзо давлат мақомини олиш учун мажбуриятлари тўғрисидаги меморандум имзоланди. Миср, Қатар ва Саудия Арабистони ШХТнинг мулоқот бўйича ҳамкорли мақомини бериш борасида ҳуқуқий ҳужжатлар иши якунланди. Беларусь Республикасини ШХТ аъзолигига қабул қилиш жараёни бошланди. Баҳрайн, Мальдив ороллари, БАА, Кувайт ва Мьянма томонидан ШХТнинг мулоқот бўйича ҳамкорли мақомини олиш тўғрисидаги аризалари қўллаб-қувватланди.

Саммит доирасида ШХТ ва Араб давлатлари лигаси, БМТнинг ЮНЕСКО ва ЭСКАТО ташкилотлари ўртасида ўзаро аниқлашув меморандумлари имзоланди. Шанхай ҳамкорлик ташкилотининг Самарқанд саммитида Ўзбекистон Президенти сиёсий, савдо-иқтисодий, транспорт-логистика, инновациялар ва бошқа соҳалардаги ҳамкорлик самарадорлигини оширишга қаратилган 16 ташаббуси илгари сурди.

Давлатимиз раҳбари томонидан Остона шаҳрида бўлиб ўтadиган саммитда илгари суриллаган янги ташаббуслар аввал эришилган келишувларни амалга оширишга қўшимча туртки беради ва ШХТ мақоми халқларининг тинчлиги ва фаровонлигини таъминлаш учун ҳамкорлик кун тартибини янги мазмун билан бойитишга салмоқли ҳисса қўшади.

Қўлимиздаги ақли смартфонлар бизни сониялар ичида жаҳон ахборот олами иштирокчисига айлантирмоқда. Интернетнинг кенг имкониятлари биз учун нафақат бекиёс қулайликлар яратмоқда, балки хавф ўчоқларидан бирига ҳам айланиб бормоқда.

Бугун интернетдаги жиноятлар тури ва қўлами кенгайиб, кибержиноятлар, фибригарлик, шахсий маълумотларни ўғирлаш орқали пул маблағлари талон-тарож қилинмоқда.

Кейинги пайтларда мамлакатимизда ҳам кибержиноятчиликнинг турли кўринишлари, хусусан, фуқароларнинг пластик карталаридан маблағ ечиб олиш ҳолатлари кузатишмоқда. Бу эса тўлов ташкилотларига бўлган ишонсизликни келтириб чиқариши билан бирга аҳолининг Бош қонунимизда белгиланган ҳуқуқлари бузилишига ҳам сабаб бўляпти.

Қайд этилишича, биргина 2022 йилда маълумотлар ўғирланиши қорхона ва ташкилотларга ўртача 4,35 миллион доллар зарар келтирган. Ушайининг биринчи ярмида дунё бўйлаб тўлов дастурларига 236,1 миллионга яқин ҳужум содир бўлди. Таҳлиллардан кўриниб турибдики, кибержиноятлар ҳажми глобал миқёсда ошиб

бормоқда. Хўш, бу борада Ўзбекистондаги вазият қандай?

Бу турдаги жиноятлар 2021 йили 3885 тани ташкил этган бўлса, ўтган йилда 6455 тага етган. Бошқача айтганда, кибержиноятлар сони қарийб икки баробар ошган.

Мана шунинг ўзини кибержиноятларга қарши комплекс чоралар кўриш, ҳуфиёна иқтисодиёт, коррупцияга оид ва бошқа жиноятларни фош этишда рақамли экспертизалар ўтказишни тақозо қилмоқда. Шундан келиб чиқиб, кейинги йилларда рақамли иқтисодиётни ривожлантириш доирасида электрон тижорат ва рақамли хизматлардан фойдаланишда хавфсизликни таъминлаш бўйича кенг кўламли ишлар олиб боришмоқда. Бу эса жиноятларни ўз вақтида ва тўла фош этиш, жавобгарлик муқаррарлиги таъминлини сўзсиз амалга оширишни самарали механизмлари яратиш, хусусан, шахснинг айбини илмий-

техник жиҳатдан асосланган ишончли далиллар билан исботлаш жараёнларини янада такомиллаштиришга хизмат қилади.

Ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда содир этилаётган жиноятларни ўз вақтида аниқлаш ва самарали тергов қилишда махсус рақамли усул ва воситалардан фойдаланиш, рақамли далиллар билан ишлаш техникасини ишлаб чиқиш, юқори малакали мутахассислар тайёрлаш ҳамда бу борада тизимли илмий тадқиқот базасини яратиш ҳам айтилган замон тақозоси ҳисобланади.

Ана шу мақсадда давлатимиз раҳбарининг жорий йил 21 июнда қабул қилинган “Рақамли криминалистика соҳасида илмий-тадқиқот фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қароридан ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда содир этилган жиноятларга қарши курашиш самардорлигини ошириш, шунингдек, уларни аниқлаш ва тергов қилиш услубларини такомиллаштиришга қаратилган рақамли криминалистика соҳасида илмий тадқиқот фаолиятини ташкил этиш борасида қатор вазифалар белгиланди.

Хужжат билан Ўзбекистон Республикаси Хуқуқни муҳофаза қилиш академиясига қўшимча вазифалар юклатилди. Хусусан, академиянинг Рақамли криминалистика илмий-услубий маркази негизда Рақамли криминалистика илмий-тадқиқот институти ташкил этилиб, мазкур муассаса ушбу йўналишда инновацион тадқиқот ва ишланмалар марказига айлантирилди.

Жумладан, рақамли криминалистика соҳасида инновацион тадқиқотлар олиб бориш, жиноятларнинг рақамли изларини қидириш, рақамли экспертиза ўтказиш, рақамли криминалистика техник воситалари ва дастурий таъминотларини

ишлаб чиқиш, криптоактивлар, “булутли” технологиялар ёрдамида содир этилган жиноятларни аниқлайдиган замонавий технологиялар жорий этиш каби йўналишлар институтнинг асосий вазифалари этиб белгиланди.

Хужжат асосида Хуқуқни муҳофаза қилиш академиясида прокурор, тергов, суриштирув ходимлари учун рақамли далилларни аниқлаш, сақлаш ва таҳлил қилишга оид қисқа муддатли малака ошириш курслари ташкил этилади.

Белгиланганидек, институт Ички ишлар вазирлигида юртилайдиган рақамли ахборот ташувчи қурималар жамланмасидан фойдаланиш ҳуқуқига эга. Шунингдек, фаолиятни ўзaro мувофиқлаштириш учун “Рақамли далилларнинг ягона реестри” идораларaro автоматлаштирилган тизим, “катта ҳажмли маълумотлар” (Big Data) анги экспертиза тури ишлаб чиқилади. Реестрнинг асосий вазифаси жиноятларни фош этиш, тергов самардорлигини ошириш, уюшган жиноий гуруҳларни тезкорлик билан аниқлаш мақсадида ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлардан тушаётган, жиноят ишлари бўйича давлат сирлари билан боғлиқ бўлмаган материалларни йиғиш, ҳисобга олиш, сақлаш ва таҳлил қилишдан иборат.

Умуман олганда, реестр рақамли далиллар, жумладан, фотосуратлар, видео ва аудиоёзувлар, электрон қамнлар ҳақидаги маълумотлар, криптоактивлар ва IP-манзиллар, жиноятларнинг бошқа рақамли изларини тўплаш, қайд этиш, сақлаш ва таҳлил қилиш учун мўлжалланган. Реестрнинг жорий этилиши кибержиноятларни тергов қилиш самардорлигини оширади ва рақамли далилларнинг ишончли сақланишини таъминлайди.

Жорий йил 1 августдан институтта рақамли криминалистика бўйича суд экспертизалари ва тадқиқотларни ўтказиш, жиноятларнинг рақамли изларини аниқлаш, олиб қўйиш, сақлаш ва тадқиқ қилиш ҳамда ўрганилган маълумотлар бўйича хулосалар тайёрлаш, рақамли криминалистика соҳасида фаолият юритувчи мутахассисларни масофавий ва анъанавий тарзда ўқитиш, шартнома асосида малакали маҳаллий ва хорижий мутахассисларни жалб қилиш каби қатор ҳуқуқлар берилди.

Мазкур қарорнинг ўзига хос муҳим жиҳати унинг ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда содир этилган жиноятлар, шу жумладан, криптоактивлар ва блокчейн технологиялар соҳасидаги жиноятларни аниқлаш ва тергов қилиш жараёнларини модернизация қилишга комплекс ёндашувидадир.

Рақамли криминалистика илмий-тадқиқот институти ташкил этилиши, ўз навбатида, халқаро ҳамжамият — ушбу йўналиш бўйича етук мутахассислар эътиборини тортди. Турли мамлакатларнинг соҳа экспертлари бу ташаббусни юқори баҳолади. Қуйида уларнинг фикрлари билан танишасиз.

Иван СТРЕЛЬЦОВ,

Россия Тергов қўмитаси Криминалистика бош бошқармаси раҳбари ўринбосари:

— Рақамли криминалистика илмий-тадқиқот институти ташкил этилиши Ўзбекистон Республикаси ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолияти соҳасида муҳим қадам бўлди. Ахборот технологиялари жадал ривожланиши ва уларнинг ноқонуний мақсадларда ишлатилиши шариотида ушбу

институт кибержиноятчиликка қарши курашининг инновацион усулларини ишлаб чиқиш ва жорий этишда муҳим ўрин тутди. Сизнинг тадқиқот ва ишланмаларингиз нафақат Ўзбекистонда, балки халқаро миқёсда ҳам рақамли криминалистика ривожига катта ҳисса қўшади.

Мухиддин ЎЗДЕМИР,

Туркия Адлия академияси президенти:

— Рақамли криминалистика илмий-тадқиқот институти ташкил этилиши замонавий давр талабларига ўз вақтида берилган жавобдир. Глобал рақамлаштириш ва кибержиноятчилик ўсиши шариотида кенг кўламли қўшма тадқиқотлар ўтказиш биринчи даражали аҳамият касб этмоқда.

Туркия Адлия академияси рақамли криминалистика соҳасида илмий тадқиқотлар ва тажриба алмашиш бўйича фаол ҳамкорликка тайёр эканини билдиради.

Юрий КАМЕНЕЦКИЙ,

Беларусь Республикаси Тергов қўмитаси малака ошириш институти директори:

— Ўзбекистоннинг рақамли криминалистика ривожига қаратилган стратегик эътибори юқори баҳога лойиқ. Ушбу соҳада ихтисослаштирилган институтнинг ташкил этилиши рақамли даврда миллий хавфсизликни таъминлашга комплекс ёндашувдан далолат беради.

Ишончим комилки, институтнинг илмий тадқиқотлари ва амалий ишланмалари натижалари иқтисодиёт, ишлаб чиқариш ва жамият ҳаётининг бошқа асосий соҳаларини кибертаҳдидлардан ҳимоялаш учун ишончли асос бўлиб хизмат қилади.

Сами РҲОХАНЕН,

ЕХХТ полиция фаолияти стратегик масалалари бўлими бошлиғи:

— Европа хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти Ўзбекистонда Рақамли криминалистика илмий-тадқиқот институти ташкил этилишини қутлайди. Ушбу ташаббус ЕХХТнинг халқаро кибержиноятчиликка қарши кураш соҳасидаги устувор йўналишларига тўлиқ мос келади.

Биз ушбу институтни Марказий Осиёда рақамли хавфсизлик

масалалари бўйича минтақавий ҳамкорликни ривожлантириш учун потенциал платформа сифатида қўриб чиқамиз ва кибержиноятчиликка қарши кураш салоҳиятини ошириш бўйича қўшма дастурлар орқали ҳар томонлама ёрдам кўрсатишга тайёрмиз.

Ўзбекистон Рақамли криминалистика илмий-тадқиқот институти ташкил этиш орқали яна бир бор кибержиноятчиликдан ҳоли жамият қуришга

соддиқлигини намойиш этди. Бу ерда инновацион технологиялар, шафдофлик ва самардорлик ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолиятининг тамол тоши ҳисобланади. Ушбу институт ҳи қадриятларни тўлиқ мувожазлашга ва рақамли жиноятларга қарши курашда бошқа мамлакатлар учун намуна бўлиб хизмат қилади.

Лутфулла СУВОНОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Тадорик

ПРОФЕССИОНАЛ БОШҚАРУВ СЕРВИС КОМПАНИЯЛАРИ

Аҳоли уйларни бошқариш сифатидан қониқяптими?

Бугун юртимизнинг барча ҳудудларида кўплаб замонавий уй-жойлар, Янги Ўзбекистон массивлари барпо этиляпти. Мавжуд кўп қаватли уйлар атрофи ободонлаштирилиб, инфратузилма яхшиланаяпти. Бу кўп йиллар аҳолини қийнаб келган коммунал хизматлар, йўл ва шу каби бошқа оғрикли масалалар билан боғлиқ муаммоларни самарали ҳал этиш ва юртдошларимизга муносиб турмуш шариоти яратишда муҳим омил бўлмоқда.

Бирок бу борада қатор камчиликлар ҳам йўқ эмас. Бу ҳолат, айниқса, қиш мавсумида яққол кўринади. Қишнинг қаҳратонида кўп қаватли уйларнинг иситиш тизими рисоладагидек ишламаслиги, газ босими пасайиб кетиши, электр таъминотидаги узилтишлар аҳолининг ҳақли эътирозига сабаб бўлмоқда. Қорли-қировли кунларда носоз йўлларда юриш одамларга қийинчилик туғдиради.

Бундай муаммоларни ҳал этиш учун қиш мавсумига тайёргарлик ишларини айти ёзининг иссиқ кунларидан бошлаган маъқул. Бунга совуқ, ёғинли кунларни талафотсиз ўтказишнинг муҳим мезони сифатида қара-либ, кенг қамровли ишлар бажарилаётгани ўз натижасини бермоқда. Зеро, режалар иш ҳа-миша муваффақиятга етаклайди. Қолаверса, қиш ғамини ёзда ёйиш қадриятларимизнинг ажралмас бўлаги.

Президентимиз раислигига жорий йил 10 июнь кунини энергия ресурсларидан фойдаланиш самардорлигини ошириш ҳамда энергетика соҳаси объектиларининг куз-қиш мавсумида барқарор ишлашини таъминлаш чора-тадбирлари юзасидан ўтказилган видео-селектор йиғилишида илгари сурилган доллар масалалар бу борада жойларда қилинаётган ишларни янада жонлантиришга туртки бўлди.

Йиғилишда энергетика тармоғини ривожлантириш ва барқарор фаолиятини таъминлаш, электр ва газни тежаш, куз-қиш мавсумида аҳолини иссиқлик ва ичимлик сув

билан қаратилиш таъминлаш учун қозонхона, қозон ва иссиқлик тармоқларини яхшилаш, сув тармоқлари ва насосларни таъмирлашга доир вазифалар белгилан берилди. Шу билан бирга, кўп қаватли уйларга хизмат кўрсатувчи бошқарув сервис компаниялари фаолиятини янада такомиллаштириш масалаларига алоҳида эътибор қаратилди.

Давлатимиз раҳбарининг 2021 йил 19 июндаги “Кўп қаватли уй-жойларни бошқариш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги қарорига мувофиқ, кўп қаватли уй-жойларнинг умумий мол-мулкни сақлаш, ундан самарали фойдаланиш ва таъмирлаш, уларга туташ ерларни ободонлаштиришнинг изчил амалга оширилишини таъминлаш мақсадида бошқарув сервис компаниялари ташкил этилиб, аҳолига хизмат кўрсатыпти.

Айни пайтда республикаимиздаги 39 мингга яқин кўп қаватли уйга 800 дан ортққ шундай компания хизмат кўрсатмоқда. Сольик имтиёзи, арзон кредит берилгани, эски қарзлар “музлатилгани” ҳисобига ушбу тузилмалар фаолияти йилдан йилга ривожланмоқда. Масалан, бир йил олдин 133 та бошқарув компанияси оғир тоифада бўлган, ҳозир эса бундай компания қолмади. Натижада йил бошидан 2100 та кўп қаватли уй таъмирланди, 1 миллионга яқин дархат ва гул кўчати экилди.

Бирок ҳали ҳамма жойда ҳам одамлар уйларни бошқариш сифатидан қониқяпти, деб бўлмайди. Кўплаб бошқарув компаниялари фақат кўчаларни супуриш ва тозалаш, жорий

таъмирлаш билан чекланыпти. Лекин уйлар атрофини ободонлаштириш, том, ички ва сугориш тармоқларини соз ҳолда сақлаб туриш каби асосий вазифалар эътибордан четда қолиб кетмоқда. Видеоселектор йиғилишида шу жиҳатлар танқид остига олиниб, яқинда бошқарув компаниялари хизмати учун тарифнинг энг кам миқдори белгилангани, энди бошқарув ва эксплуатация сифати ҳам шунга яраша бўлиши лозимлиги кўрсатиб ўтилди. Бошқарув компаниялари аҳоли ва коммунал ташкилот ўртасида кўпчи бўлиши кераклиги қайд этилди.

— Бошқарув сервис компаниямиз ташкил этилганига 3 йил бўлди, — дейди “ТТЗ сити коммунал” масъулият чекланган жамияти раҳбари ўринбосари Шерзод Эркаев. — Йой-тахтимизнинг Мирзо Улуғбек туманидаги бешта маҳаллада 88 та кўп қаватли уйга хизмат кўрсатылган. Йўналишимиз бўйича яратиб берилаётган имконият ва имтиёزلардан фойдаланиб, техника паркимиз йилдан йилга яхшиланаяпти. Бу йил 6 та янги транспорт хараид қилдик, улардан иш жараёнида самарали фойдаланяптимиз. Яқинда бошқарув компаниялари хизмати учун тарифнинг энг кам миқдори белгиланди. Қолаверса, аҳолидан қарздорликни бартафат этиш бўйича ишлар жадаллашти. Табиийки, бу иш фаолиятимиз ривожланишига туртки бўлмоқда.

“Азамат” маҳалла фуқаролар йиғинидаги кўп қаватли уйларга мазкур бошқарув сервис компанияси хизмат кўрсатыпти. Шу кунларда кўп қаватли уйларни қишга тайёрлаш бўйича ишлар қизгин давом этапти. Шу билан бирга, аҳолидан тушган коммунал хизматлар билан боғлиқ муурожаатлар ҳам ўз вақтида ҳал этиляпти.

Маҳалла раиси Иззат Ямановнинг айтишича, 52 та кўп қаватли уйда ва 12 та ҳовлида жами етти мингдан зиёд аҳоли истикомат қилади. Кўп қаватли уйлар учта маҳаллий қозонхона орқали иситилади. Қо-

зонхоналар қишда узлуксиз ишлаши учун тегишли компания мутахассислари доимий мониторинг юритмоқда. Қолаверса, маҳалла ҳудудидаги электр тармоқлари янгиланди, йўллар асфальтланди. Айни пайтда уйларнинг том қисмини ёпиш, иссиқ сув ва иссиқлик тизимларини янгилаш, уйларнинг кириш йўлакларини таъмирлаш ишлари давом этапти. Лифтларни янгилаш чоралари кўришмоқда.

Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш соҳасидаги муносабатларни тартибга солиш, тизимда йиллар давомида йиғилиб қолган муаммоларга оқилона ечим топишда давлатимиз раҳбарининг 2023 йил 15 августдаги “Кўп қаватли уйларни бошқаришнинг янада самарали ташкил қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори яна бир муҳим қадам бўлди. Ушбу қарор билан бошқарув компанияларига қатор имтиёз ва имкониятлар берилибгина қолмай, уларнинг муаммоларига ҳуқуқий ечим берилди.

Мажбурий бадалларнинг энг кам миқдори белгиланиб, чиқиндиларни олиб чиқиб кетиш хизматлари тизимлаштирилди. Мажбурий бадалдан қарздорликни электр энергияси учун тўлов тизимига интеграция қилиш ишлари бошланди.

Тизим ривожга йўлида қўрилаётган бу каби амалий чора-тадбирлар самарасида соҳада рақобат муҳити шаклланиб борапти. Бунинг йўли соҳада эришилган натижа-

лар ҳам тасдиқлайди. Қурилиш ва уй-жой коммунал хўжалиги вазирлиги матбуот хизматидан маълум қилишларича, 2023 йилда мамлакатимиз бўйича 3 мингга яқин уйнинг том ва ертўласи таъмирланди. Биргина Тошкентда 2080 та уйнинг ички тармоқлари тўлиқ алмаштирилди. Натижада аҳолидан том ва ертўла бўйича тушаётган муурожаатлар сони 2 баробар камайган.

Бугунги кунда 2 мингга яқин уйда таъмирлаш ишлари давом этмоқда, сентябрь ойига қадар салкам 3400 уй таъмирланади ҳамда куз

мавсумида 1,2 миллион туп кўчат экилади. Шунингдек, жорий йилда уйларнинг кириш йўлакларига камида 50 мингта энергия тежовчи чирок ўрнатиш орқали истеъмол ҳажминини 30 фоизгача қисқартириш режалаштирилган.

Бошқарув сервис компанияларининг молиявий аҳоли яхшилангани ва қўшимча иш ҳажми орттири натижасида ўтган 5 ойда 701 та янги иш ўрни яратилди. Сентябрь ойига қадар ушбу кўрсаткичнини мингтага етказиш белгиланган.

Буларнинг барчаси кўп қаватли уйларда яшовчи аҳолининг турмуш сифатини яхшилаш, ҳудудларнинг экологик муҳити мусофолити, хонадонларда доимий равишда сув, электр энергияси, газ ва кундалиқ эҳтиёж-имиз учун зарур бошқа имкониятлар бўлишини таъминлаш йўлида қилинаётган сайёҳаракатларнинг ўзини хос натижасидир. Бу ишлар янада самарали бўлиши эса ўзимизга ҳам боғлиқ. Маҳаллаларда кўп қаватли уйларнинг таъмирлаш, қурилиш чиқиндиларини подъезд олдида чиқариб ташлайди. Албатта, ҳозирги кунда маҳаллаларда бундай муаммоларга қарши курашиш учун аҳоли орасида тарғибот-ташвиқот ишлари олиб бориляпти. Бу тарғиботлардан тўғри хулоса чиқариш, хайрли ишлар бардавом бўлишига ҳисса қўиш ҳар биримизнинг инсоний бурчимиз эканини асло унутмаслигимиз лозим.

Айни пайтда жойларда куз-қиш мавсумига тайёргарлик қизгин давом этапти. Бу борада ҳар бир маҳаллада ҳаққиний аҳвол ўрганилиб, туманлар кесимида дастур ишлаб чиқилди. Тайёргарлик ишларига ўтган йилги 14 триллион сўмга қўшимча яна 14 триллион сўм ажратилиши белгиланди. Бу хайрли ишлар бардавомлиги хонадонларимизда йилнинг тўрт фаслида ҳам илмлик муҳити ҳукмрон бўлишини таъминлашга, ҳаётимиз янада обод ва тўқислигига замин яратди.

Баҳор ХИДИРОВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Бугуннинг гапи

АДОЛАТ ВА РАҚОБАТ таълим ривожининг кафолати

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ,
академик

Ёшликда олинган илм умр бўйи инсонга дўст, хамроҳ бўлади. Келажак авлод билимли бўлса, мамлакатимиз ва жаҳонда рўй бераётган воқеа-ҳодисаларга ҳолис баҳо бера олади. Тўғри ҳулоса чиқаради ҳамда ҳаётини ўзгартиришга қодир бўлади, жамият равнақиға ҳисса қўшади.

лаштириш тизimini такомиллаштириш тўғрисида”ги фармони ҳамда унда белгилаб берилган вазифалар ана шу мақсадларни амалга оширишда муҳим дастуриламал бўлиб хизмат қилади. Фармонга кўра, 2024/2025 ўқув йили қабулдан бошлаб давлат буюртмаси параметрларини давлат олий таълим муассасалари кесимида тақсимлаш амалиёти бекор қилиниб, бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари бўйича кундузги таълим шаклида тасдиқлаш тартиби жорий этилади. Албатта, бундан олий ҳарбий ва ҳарбийлаштирилган таълим муассасалари мустасно.

Таълим гранти давлат буюртмаси параметрлари доирасида олий таълим ташкилотига қабул қилинган талабаларга берилади. Жорий йилдан бошлаб бакалаврият ва магистратурага қабул қилинган талабаларга таълим гранти бир ўқув йили учун ажратилади. Грантни олий ўқув юртиларига ажратилган давлат буюртмаси квотасига мувофиқ кириш имтиҳонларида юқори балл тўплаган биринчи курс талабалари олади. Таълим гранти табақалаштирилган тартибда молиялаштирилади ва стипендия фақат тўлиқ таълим грантини ютган талабаларга тўланади. Яъни биринчи йили грантга кирган талаба ОТМда бепул ўқийди ва стипендия олади. Кейинги ўқув йилида контрактга тушиб кетса, давлатдан стипендия олмайд.

Иккинчи ва ундан юқори курсларда бир йиллик грант ютган талабалар ҳам шундай имтиёзга эга бўлади. Боз устига иккинчи ва кейинги йилларда қанчалар университет томонидан юқори академик рейтингга эришган ва ижтимоий фаоллик кўрсатган талабалар ўртасида табақалаштирилган тартибда қайта тақсимланади. Қолаверса, таълим гранти асосида ўқиган талабалар учун ўқишни тугатгандан кейин қандайдир ўқув йили ишлаш мажбурияти бекор қилинади.

Аниқроқ айтганда, жорий қилинаётган янги тизимда грантлар олий таълим муассасалари кесимида эмас, бўлажак талаба, йўналиш кесимида берилиб, иқтисодига йўналтирилади. Талабага грант иқтисоди учун ажратилади, у кейинги ўқув йилида ҳам грант учун курашиши керак.

Бундан ташқари, фармонга мувофиқ, 2024/2025 ўқув йилидан давлат олий ва профессионал таълим муассасаларига (қаб-ҳунар мактаби бундан мустасно) қабул қилиш бўйича

имтиҳонлар аввал тест, сўнг танлов асосида бир вақтда ўтказилади. Бунда абитуриентлар ўз танловига кўра тест синови натижасида тўплаган балдан келиб чиқиб, дастлаб олий таълимнинг бакалаврият таълим йўналишига, сўнг профессионал таълим муассасаларига ўқишга кириш учун танловда иштирок этади.

Бунда қабул жараёни икки босқичда амалга оширилади. Биринчи босқичда абитуриентлар ҳар йили 5 июндан 25 июнга қадар тест синови топшириш учун рўйхатдан ўтди ҳамда тест синови топширилган фанлар мажмуаси, таълим тили ва тест топшириш ҳудудини ҳамда кириш имтиҳонлари таркибига қасбий (ижодий) имтиҳон бўлса, ушбу имтиҳонни топширадиган давлат олий таълим муассасасини танлайди. Бакалаврият таълим йўналишлари бўйича ягона қасбий (ижодий) имтиҳонлар дастурули ва баҳолаш мезонлари тегишли вазирликлар (идоралар) томонидан Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги билан келишилган ҳолда тасдиқланади.

Ўқишга қабул қилиш бўйича кириш имтиҳонлари июль-август ойларида ўтказилади. Иккинчи босқичда абитуриентлар тест синовлари тўлиқ яқунланганидан сўнг 15 кун давомида олий таълим муассасаси, бакалаврият таълим йўналиши ва таълим шаклини танлайди.

Ушбу адолатли таълим тизимининг жорий этилиши ёшларимизга рағбат беради. Уларни ўқишга киргандан кейин ҳам соғлом рақобат руҳида янада кўпроқ излашни ҳақ қилади. Чунки амалдаги тизимда арзimas хатоликни деб контрактга тушиб қолган абитуриентлар оилавий ва иқтисодий муаммолари сабаб бир йил вақтини йўқотишга ёки бўлмаса, тўрт йил қийнабди контракт тўлаб таълим олишга мажбур эди. Яна бир муҳим ўзгариш 2025 йилдан бошлаб давлат буюртмаси параметрлари Иқтисодиёт ва молия вазирлиги, Қамбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги томонидан шакллантириладиган олий маълумотли кадрларга талаб прогнозиға мувофиқ тўрт йиллик давр учун тасдиқланиши билан боғлиқ.

Бу тизим ҳам келажакда замон талаблари асосида кадрлар тайёрлаш ҳамда битирув-

чилар учун муносиб иш ўринлари яратишда муҳим аҳамият касб этади. Умуман, фармонда давлат гранти ва тўлов-контракт асосида ўқишга қабул қилишнинг минимал ўтиш бали тегишли бакалаврият таълим йўналишининг олдинги ўқув йилидаги ўртача ўтиш балларини ҳисобга олган ҳолда Давлат комиссияси томонидан белгиланиши, магистратура мутахассисликлари ва олий таълимдан кейинги таълим иқтисодикларига қабул қилишда хорижий тилини билиш даражасини белгиланиши миллий ёки халқаро сертификат талабларини енгиллаштирилиши ҳамда имтиёз билан давлат гранти асосида талабаларга тавсия этилган абитуриентга ушбу имтиёздан тасдиқланган фойдаланишга руҳсат этилмаслиги каби кўплаб ижобий ўзгаришлар кўзда тутилган.

Фармон олий таълим ташкилотларига ўқишга қабул қилиш бўйича давлат буюртмасини шакллантириш ва давлат гранти ажратиш механизмларини такомиллаштириш, ёшларнинг сифатли таълим олиши учун шарт-шароитларни яхшилаш, кадрлар тайёрлашни иқтисодиётнинг ривожланиётган тармоқ ва соҳаларига манзилли йўналтиришни мақсад қилган. Чунки ҳаёт жадал ўзгаришти, иқтисодиётда инновация ва юқори технологияларга асосланган янги йўналишлар пайдо бўлди.

Юртимизда хорижий инвесторлар иштирокида янгидан янги соноат корхоналари

ишга тушириляпти. Демак, уларда ишлаш учун кучли технологлар, муҳандислар керак. Шу йил 6 майда Президентимиз ҳузурида олий таълим йўналишларини оптималлаштириш, қабул ва малака тизимларини такомиллаштириш бўйича таклифлар муҳокама қилингани ҳам бежиз эмас, албатта. Очғини айтганда, бугун бакалавриятда 306 та йўналиш, магистратурада 625 та мутахассислик бор. Лекин уларнинг айримлари халқаро стандартлар ва замонавий меҳнат бозори талабларига мос эмас. Бу битирувчиларда тўлиқ малака шаклланиши ва ишга жойлаштиришда муайян қийинчиликлар туғдирмоқда. Шу бонс, таълимнинг халқаро таснифи, илгор хорижий тажриба асосида бакалаврият ва магистратура йўналишларини қайта кўриб чиқиш ҳамда аини пайтда талаб юқори бўлган соҳаларда янги йўналишлар очиш бўйича таклифлар билдирилди. Шунинг учун олий таълимга қабул тизimini янада адолатли ўтказиш ва давлат грантларини иқтисодиларга йўналтиришга қарор қилинди.

Шу пайтгача қабул тизими, квоталар тақсими рақобатни тўлиқ таъминламас эди. Айрим абитуриентлар юқори балл тўпласа-да, ҳужжат топширган олийгоҳининг квотасига қараб, ўқишга киролмай қолаётган ҳолатлар ҳам учраб турарди. Тегишли чоралар қўрилмаса, биз бўлгуси салоҳият, талант кадрни йўқотишимиз мумкин эди. Энди белгиланган янги тартибга кўра, муайян йўналишга ажратилган давлат гранти доирасида юқори балл тўплаган абитуриент танлаган олий таълим муассасасидан қатъи назар, давлат грантига тавсия этилади. Юқори балл олган ёшлар ўқишга кирмай қолмайди.

Таълим соҳасида малака талаблари бўйича ҳам доллар масалалар кўп. Юртимиздаги айрим мезонлар халқаро стандартларга ва иш берувчи талабларига тўлиқ мос келмайди. Меҳнат бозорида мавжуд 8 мингга яқин ишчи касбдан 5 мингдан ортиги бўйича малака стандартлари ишлаб чиқилмаган. Борлари ҳам аниқ ва сифатли эмас. Шунингдек, малакани баҳолаш марказларида сертификатлаш йўлга қўйилмаган. Миллий малака тизимига доир жараён ва ҳужжатлар электрон платформада юритилмайд. Шу бонс, Миллий малака тизimini ривожлантириш институтини ташкил қилиб, иш берувчилар билан бирга малака талабларини тўлиқ ишлаб чиқиш вазифаси қўйилди. Чунки бу аҳолини иш билан таъминлашга алоқадор масала.

Юртимизда муҳандислик соҳасида кадрлар тайёрлаш, ўқитиш сифатида ҳам қамчиликлар мавжудлигидан кўз юмиб бўлмайди. Гап шундаки, мамлакатимизда йилга 3 мингдан зиёд соноат корхонаси ташкил этилиб, 146 минг иш ўрни яратилди. Уларда йилга 25 мингдан зиёд муҳандис ва технологларга эҳтиёж бор. Бу йўналишда 33 та давлат ОТМда кадрлар тайёрланса-да, ўқитиш сифати талаб даражасида эмас. Дунёнинг илгор хорижий университетларида аллақачон тўхтатилган айрим фан ва мутахассисликлар бизда ҳали ҳам ўқитилмоқда. Ўқув режа ва дастурларнинг қарийб ярми меҳнат бозори ва халқаро стандартларга жавоб бермайди.

Шундан келиб чиқиб, бу йўналишда таълим сифатини ошириш, 2024-2025 ўқув йилида муҳандислик, табиёт ва аниқ фанлар соҳаларида грант ўринлари 50 фоизгача ошириляпти. Бу келажакда мамлакатимизнинг иқтисодий салоҳиятини ошириш, профессионал ва етук муҳандис кадрлар тайёрлаш, олий таълим тизимида адолатли мустақамлашга хизмат қилади.

Муносабат

Садоқат СИДДИҚОВА,
педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори

Яқинда давлатимиз раҳбари ректорлар ва профессор-ўқитувчилар билан мулоқот қилиб, муҳандис кадрлар тайёрлаш борасидаги асосий вазифаларни белгилаб берди. Чунки муҳандислик соҳаси ҳаётимизнинг барча жабҳасига чуқур кириб, амалий саъй-ҳаракатларимиз мезонига айланиб бормоқда. Муҳандис кадрларни салоҳиятли ва ватанпарвар этиб тарбиялаш халқимиз оғирини енгил қилиш, ишлаб чиқаришга янги замонавий технологияларни жорий этиш, дунё тамаддунидаги ўрнимизни янада юксалтиришда муҳим.

би энг мураккаб турдаги операцияларни амалга оширадиган аппаратлардан тортиб, миниб юрган машинамиз, яшаётган биноларимиз, юраётган йўлларимизгача, энг мураккабдан содда инструментларгача муҳандислар меҳнати маҳсули саналади. Бугун дунёнинг энг бой одами ҳам, инсоният тафаккуридан анча илдамлаб кетаётганлар ҳам муҳандислардир.

Йиғилишда техника олийгоҳларидаги йўналиш ва мутахассисликлар ишлаб чиқарувчилар талабига мос эмаслиги танқид қилинди. Бу ўринда кадрлар тайёрлашда меҳнат бозори талаб ва тақлифларини ҳисобга олиш, пухта ўзлаштириш зарурлигини қайд этмоқчимиз. Яқин ва узоқ истиқболдаги ривожланиш нуктаи назарида бизга замон талаби, ислохотлар шиддатига мос кадрлар керак. Ушбу мақсадни рўбга чиқариш учун ОТМларда доллар ва илгор йўналишларни жорий этишимиз заруратдир. Соҳани нафақат жонлантириш, давлатимиз таянчига айлантиришдек вазифани зиммамизга олган эканмиз, ОТМ раҳбарлари ва мутасаддилар тинимсиз изланишда бўлиши, янгиликлардан узилиб

қолмаслиги, жаҳон тажрибаси билан боғлиқлик ҳосил қила олиши лозим. Бу ватанга ва халқ тараққиётига хизмат қилишнинг гўзал кўринишидир.

Бухоро муҳандислик-технология институтида ҳозир робототехника ва мехатроника йўналишида кадрлар тайёрлашга алоҳида урғу берилмоқда. Чунки робототехника аста-секин одамлар профессионал ва шахсий ҳаётининг бир қисмига айланиб улгурган даврда яшаймиз. Ушбу паллада нафақат юқори технологияларни ишлаш оладиган кадрларга эҳтиёж сезамиз, балки ушбу технологияларни яратадиган ёшларни ҳам та-

МУҲАНДИСЛАР — даврнинг илдам етакчилари

йёрлашимиз муҳим. Албатта, бунга бир ёки икки йилда эришолмаймиз. Бироқ муҳим жараёнлардан муваффақиятли ўта олишимизга ишонаман. Илчиллик, тўхтовсиз ҳаракат ва стратегик йўл харитамиз бўлиши соҳа ривожининг асосий омилдир. Юқори технологияли давлатларда ҳамма жабҳа бора автоматлаштирилмоқда. Илгари унумдорлик қўл меҳнати асосида ўлчанса, бугун

тезлик ва технология самарадорлик калитига айланмоқда. Жамоат транспортларини ҳайдовчисиз бошқариш, коинотни тадқиқ қилиш, океан тубидаги нефть қуварларини таъмирлаш, шифохоналардаги жарроҳлик муолажалари, фабрикалардаги ишлаб чиқариш жараёни робототехнологиялар ёрдамида бажарилмоқда ва бу улар учун оддий ҳолга айланган.

Бухоро муҳандислик-технология институтида халқаро стандартларни жорий этиш, юқори малакали кадрлар тайёрлаш жараёни

ни сифат жаҳатидан янги босқичга кўтариш, модернизация қилиш, илгор таълим технологияларини қўллаш, юқори технологиялар ёрдамида ишлайдиган кадрлар тайёрлаш мақсадида илмий лабораториялар моддий-техник базаси мустақамланмоқда. Жумладан, жорий йилда “Машинасоз” технопарки ташкил этилди. Унда 12 та замонавий ўқув лаборатория жиҳози бўлиб, улар кўмагида 88 та лаборатория иши бажарилади. Исломот тараққиёт банки ҳисобидан 445 минг доллар ажратилган. Шунингдек, 80 минг долларлик “Метрология” илмий-инновацион лабораторияси ташкил этилиб, 25 та замонавий лаборатория қурилмалари билан таъминланди. Бундан ташқари, 171 минг долларлик 17 та замонавий ўқув-лаборатория жиҳози-дан иборат “Исчилик техникаси. Термодинамика” ўқув ва илмий лабораторияси ташкил этилди. Ушбу лаборатория хонасидаги 17 та замонавий ўқув-лаборатория жиҳозида 138 та лаборатория иши бажариш имкони мавжуд. Жорий йилда ишлаб чиқаришда 9,75 миллиард сўмлик хўжалик шартномаси бажарилди.

Шунингдек, илмий инновацияларни ишлаб чиқаришни жорий этиш, бу борада илмий лойиҳаларни буюртма билан таъминлаш бўйича маҳаллий ҳокимлик томонидан ердан кўрсатилгани белгилаб берилди. Бу, ўз навбатида, олимларнинг янги ҳамкорлик лойиҳаларини яратиш ва соноатнинг барча соҳасига жорий этишни таъминлайди. Институт олимлари илмий ишланма ва янги маҳсулотлар яратишда иқлимга хос ва турпроғимизга чидамли технологиялар яратилаётганига урғу бераётди. Хусусан, 2023-2024 ўқув йилида профессор-ўқитувчи ва илмий ходимлар томи-чилаб сўғориш, Бухоро вилоятида геотермал энергиядан фойдаланишни йўлга қўйиш, озик-овқат хавфсизлигини таъминлаш технологияларини ишлаб чиқди. Шунингдек, деталлар таркибини аниқлаш, ипак чиқиндиларидан косметик ва антибактериал маҳсулотлар олиш, Фелтинг техникаси ёрдамида барқарор шаклдаги кийимлар тайёрлаш, маҳаллий ҳомаёш ва соноат чиқиндилари асосида махсус пойабзал полимер тақликлари яратиш ва бириктириш, электр тармоғида ноқонуний уланнишни аниқлаш технологияси яратилди. Ушбу технологиялар қишлоқ хўжалиги ва соноатда долларлиги жиҳатидан катта аҳамиятга эга янги лойиҳалардир.

Йиғилишда берилган топшириқларга биноан олий муҳандислик мактаби ташкил этиш бўйича тайёргарлик ишлари бажарилмоқда. Бундан ташқари, танқидий-тахлилий руҳда ўтказилган йиғилишда Бухоро муҳандислик-технология институти Соореation.uz махсус савдо платформасида хизмат кўрсатгани тасдиқланди. Жорий йилда институтнинг 2 та кафедраси 28 та хизмат кўрсатиш бўйича 4,5 миллиард сўм даромад олган. Йил охиригача барча кафедраларда электрон кооперация порталида 10 миллиард сўмликдан зиёд шартнома тузилиши режа қилинган. Таълим тизимидаги ислохот ва ташаббуслар, айниқса, ёшлар учун яратилган имкониятлардан кенг фойдаланган ҳолда, ушбу йиғилишдан сўнг олдимизга катта марралар белгиллаб олдик. Янги Ўзбекистонни барпо этишда ватанпарварлиги, илми, иқтисоди, салоҳияти ҳамда ташаббускорлиги билан тенгдошлари орасида шахсий намуна кўрсатадиган етакчи ёшларни тарбиялашга бор куч-ғайратимизни сафарбар қилишимиз, албатта. Улуғлар айтганидек, асл куч сўздан кейинги амалий ишларда бўй кўрсатади.

2024 йил 3 июль, 131-сон

Огоҳлик қўнғироғи

Шахло АХРОРОВА,
Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар институти ходими,
фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори

Худуд аҳолисини тез орада вулқон уйғониши эҳтимоли борлигидан огоҳлантиришди. Худди бутун баъзи олимлар, сиёсатчиларимиз ижтимоий тармоқлардаги ахборот, чиқишлар, турли кўрсатув, фильмлар ва бошқа хатти-ҳаракатлар замирида кўринмас мафкура вулқонни борлигидан огоҳлантирганидек.

Энг катта офатлар кичик белгилардан, энг катта талафотлар кичик йўқотишлардан, энг катта фалокатлар ҳам кичик эътиборсизликдан, лоқайдликдан бошланади. Шу ўринда бир табиий офатнинг яширин белгиларига эътибор қаратсак. Ява аҳолиси 1919 йили ёнгинасидаги вулқон ухлаётгани сабабли одатдагидек тинч яшарди. Аслида, вулқон ости қайнаётган эди.

Лекин одамлар вулқон уйғонишига ишонмади, бепарволик қилди. Худди биз фарзандларимизни ижтимоий тармоқлар ҳўқимига эътиборсиз ташлаб, санъаткорлару даъваткорларга хоҳлаган гапини гапириб, хоҳлаган кўрсатувини тайёрлашга руҳсат бериб қўйганимиздек.

Чунки вулқон кратеридан ҳар галгидек тутун чиқмаётгани ва кул ҳам отилмаётгани. Худди ҳозир ҳам бизга ҳеч ким ошкора “Биз фарзандларингиз онгу шуурига ҳўжум қилмоқчимиз”, дея ўз мақсадини айтмаганидек. Беғамлиги Ява аҳолисига қимматга тушди. Ушанда белги ҳисобланган тутун ва кул чиқишига вулқон устида тўпланган катта ҳажмдаги сув йўл бермаган эди. Бу эса кратер оғзида бут қозонини пайдо қилган ва катта

босим келтириб чиқарган. Сув қизиб, жуда кучли портлашга олиб келган. Бугун бизнинг вулкониимиз янада кучли портлаши учун “демократик қарашлар”, “оммавий маданият”, “тарбиядаги қаттиққўллик — зўравонлик” ниқоби остидаги қарашлар кратер устидаги сувни қайнатмапти деб ким қафолат бера олади?

Ушандаги эътиборсизлик оролда яшаётган аҳолидан нари борса беш мингини ҳалок қилгандир. Бироқ мафкура вулқони худуд танамай, янада кенг қанот ёйиши ва бутун ёшлар оммасини, элат, миллатларини ҳалоқатга олиб бориши мумкин! Бу Явадаги вулқондан юз, эҳтимол, минг баробар ҳавфли эканини яхши биламиз, бироқ “Бу арзиманган гап-ку”, дея эътиборсизлик қиламиз.

Болалигимизни бир эслайлик. Мабодо мушук сичқонни еб қўйганини кўрсак, қаттиқ сесканардик. Бировнинг жонлиққа тиг ботириши у ёқда турсин, игна санчишини кўрсак ҳам беихтиёр кўзимизни чирт юмиб олардик. Бу ҳолат ваҳшийликдай ҳайқитиарди.

Бугун эса кичик ёшдаги болалар кўраётган мультфильм ва ўйинларга бир назар солинг. Болаларни “овуттиш” учун қўлига бериб қўйилган телефон кўрсатаётган томошалар одамни жиддий ўйлантиради: кимдир юзига бўёқ суртиб, маймунга ўхшаб қийшанглайди ва кулдиришга ҳаракат қилади. Биттаси ҳамма нарсани тўқиб, синдириб, тўполон қилишни тарғиб этади. Яна бири эса қорнига санчқи санчиб кўрсатади! (Айбатта, бу компьютер ёрдамида асалган). Қайсинингдир бурни қонайди, кўзидан қон оқади, яна бири қақалоқ кўгирчоққа игна санчади ва ҳоказо.

Қисқаси, кичик ёшдаги болалар кўраётган мультфильм ва ўйинларнинг ҳаммаси шафқатсизлиқни синдиради: бирда ёш болага игна санчилади, бирда баданга санчқи. Ёки “уруш” ўйнаб, одамларни “ўлдиришади”, қанча кўп қурбон бўлса, шунча қувонишади. Бу ўйинлар нафақат болаларнинг дийдасини қотиради, балки энди шаклланиб келаётган тафаккур майдонига агрессив руҳдаги

мафкуравий таъсирни олиб киради. Мафкуравий таъсир эса мафкуравий тарбиянинг асосий қуроли.

Мафкуравий таъсир кўрсатиш мақсади муайян одам, жамоа, миллат, ижтимоий гуруҳ ёки халқлар дунёқарашини тегишли ғоя-

бировнинг саломатлигига, ҳатто умрига ҳеч иккиланмай даҳл қила олиши мумкинлиги ҳақида ўйлаб қўялмизми?

Ота-боболаримиз бундай ҳолатни дийдаси қотиш, деб айтарди. Қондан дийдаси қотган одам қондан сесканмас эмиш. Калтақдан

ларни синдириш орқали шакллантириш ёки ўзгартириш, сўнг мана шу ғоялар асосида уларни бирор бир фаолиятга йўналтиришди.

Демак, буларнинг ҳаммаси болани қондан кўрмасликка, иккиланмай, бошқа бировга, ҳатто ўзига жароҳат етказишга, бошқаларга қулоқ солмасдан, қўнглига келган ишни қилишга даъват этмоқда. Ана шу ғоя болаларга хос тарзда синдирилмоқда. Сезапсизми, вайронкорлик, жангарилик ғояси энди шаклланиб келаётган, ҳатто ҳали сут ичаётган гўдак миёсига қўйилмоқда! Болаликдан бундай ғоялар билан “суғорилган”лар улғайгач,

дийдаси қотган одамга калтак таъсир қилмас экан. Энди дийдаси қотганларнинг бир гуруҳ бўлиб тўпланишини тасаввур қилинг. Бугун ваҳшийлигун хунрезлиқни кийрик қоқмай амалга ошираётган тўдалар, бириккан қучлар, аслида, ана шу дийдаси қотиш орқали шаклланибдими?

Ўтган йили мамлакатимизда воёга етмаганлар ўртасида 3,5 мингта жиноят содир этилган ва бу кўрсаткич аввалги йилга нисбатан 15,6 фоиз ошган. Шундан 74 таси баданга қасддан оғир шикаст етказиш, 12 таси қасддан одам ўлдириш ва 10 таси одам ўлдиришга

Инсон қадри учун

Зарабоғ қишлоғида тонг ўзгача отади. Хўроз қичқиради. Сойдан, қирдан унга бошқа хўрозлар жўр бўлади. Куннинг таги ёришади. Эркаклар қуёш қиздирмасдан юмушларни бажариб олишга уринади. Аёллар сизир соғади. Қиз-жувонлар ҳовлига сув сеип, супуришга тушади. Қуёшнинг заррин нурлари аввал бошлаб Қўхитангтоғнинг кун чиқishi бетини ёритади, қояликка қизариб-қизариб тушади.

Шаҳарга қатновчи қишлоқ автобуси ҳар кунгидек Абдукарим Қурбоновнинг эшиги ёнида тўхтаб, сигнал чалади. Ҳовлидаги сўрида кутиб турган Абдукарим ака сумкасини елкасига осиб, ҳассасини дўққиллатганча эшикдан чиқади.

“Шухрат” медали соҳиби Абдукарим Қурбоновнинг ҳар кунги ҳаёт тарзи шу тахлит бошланади. У узоқ йиллардан бери Сурхондарё вилояти кўзи оғизлар кутубхонасининг Шеробод тумани филиали мудири.

1982 йилда тасодифан кўзи оғиз бўлиб қолгач, 40 йилга яқин шу соҳада фидойилик билан ишлади.

2019 йилда эса Абдукарим Қурбонов Ватанимиз мустақиллигини мустаҳкамлаш, халқимиз маданияти ва маънавиятини юксалтириш, миллий ғояни ривожлантиришга қўшган муносиб ҳиссаси, самарали

хизматлари, ёш авлодни она юртва муҳаббат ва садоқат руҳида соғлом, баркамол этиб тарбиялаш ҳамда жамоат ишларидаги фаол иштироки учун “Шухрат” медали билан тақдирланди.

Олтимидан ўтганидан сўнг давлатдан олган бу эътирофи уни янада ёшартирди. Иш-лашга ундади. Туғма ёки кейинчалик кўзи оғиз бўлиб қолган кишиларга ҳаёт зулматдан иборат эмаслигини, унинг муаттар эканини тушунтиришдан ва ёруғ йўللарга бошлашдан қарчмайдиган бўлди.

Туманда Абдукарим Қурбоновни яхши танишади. Унинг доимий равишда ҳар кунги тоғ қишлоғига қатновчи автобуснинг олд қаторида ўтирган қўйи ҳайдовчи билан гурунг бериб келиб-кетгани учун таниганлар ҳам сон мингтадир, унинг шoirлиги, ширали овози борлигини ҳам яхши билишади.

Сурхондарё вилояти кўзи оғизлар кутубхонасининг Шеробод тумани филиали эшиги ёнига тўхтаб ўтган автобусдан тушган Абдукарим акани кутубхона мутахассиси Умида Чориева кутиб олади.

ҚИРҚ ЙИЛДАН СЎНГ ЯНА НУРЛИ МАСКАНГА АЙЛАНДИ

Хонасига киргунича унга қўллаб кишиларнинг салом берганини эшитишди, дилига ҳушундлик йнади.

Демак, кўзи оғизлар, айниқса, ёшлар китоб ўқияпти. Демак, уларнинг ёруғ мақсадлари бор! Давлатнинг бераётган эътибори ортидан мақсадларни юқори олган. Улар зулматда қолмоқчи эмас, ёруғ манияларини кўзлаётир.

— Сурхондарё вилоятида дастлабки кўзи оғизлар кутубхонаси Термизда 1981 йилда фаолиятини бошлаган, — дейди Абдукарим Қурбонов. — Кейинги йили Шеробода ҳам филиали очилди. Уша йиллар ёруғ оламни кўриб турган одам бирдан кўрмай қолши даҳшатнинг ўзгинаси. Кутубхона қалбларга чироқ, ёруғлик берадиган жой. Шу сабаб унда иш бошлаб, мудири лавозимига тайинландим. Шу қўйи умримни унга бағишладим.

Бугунги кунда мамлакатимизда юздан орттиқ махсус кутубхона бўлса, шундан 15 таси Сурхон воҳасида жойлашган.

Кейинги йилларда кўзи оғиз ва заиф кўрувчиларни ижтимоий муҳофаза қилиш,

уларнинг муталааси учун қўлай шарт-шароит яратиш мақсадида эътиборга молик ишлар амалга оширилаётганини биргина шу ва кейинчалик туманларда ташкил этилган бошқа кутубхоналар фаолиятида ҳам кузатиш мумкин.

— Президентимиз 2023 йил 13 март кунни Сурхондарё вилоятига ташрифи чоғида вилоят кўзи оғизлар махсус кутубхонасига янги бино бунёд этиш тақлифини айтганди. Шунингдек, лойиҳани амалга ошириш борасида масъулларга зарур кўрсатмалар берилган ҳамда маблағ ажратилганди, — дейди Сурхондарё вилояти кўзи оғизлар кутубхонаси раҳбари Хусан Исломоқов. — 2023 йил баҳоридан эса кутубхона учун янги замонавий бино қуриш бўйича лойиҳа-смета ҳужжатлари ишлаб чиқилди. Кенг қўламли ишлар бошланди.

2023 йилнинг иккинчи чорағида мустақиллигининг 32 йиллиги арафасида 5,2 миллиард сўмлик лойиҳа доирасида замонавий, кўзи оғизлар учун барча қўлайликларга

эга бино қуриб битказилди. Термиз шаҳридаги мазкур зиё маскани бутун китобхонларнинг семимли манияларидан бирига айланган.

Сурхондарё вилояти кўзи оғизлар кутубхонасига маҳаллий бюджетдан ҳам 200 миллион сўм ажратилиб, брайль алифбосидаги, замон талабларига мос китоблар, аудиоки-тобларга умуман мослаштирилмаган эди. Бу оғир шароит нафақат кўзи оғиз китобхонларимизга, балки биз каби ходимларга ҳам қатор қийинчиликлар юзага келтирарди, — дейди Сурхондарё вилояти кўзи оғизлар кутубхонаси ходими Юлдуз Бойхонова. — Инсонни қадрлаш давлатимизнинг чиндан ҳам устувор вазифаси эканини биргина ушбу кутубхонанинг замонавий қиёфада бунёд этилгани мисолда кўриш мумкин. Имкониятлардан унумли фойдаланаётган жамоа турли тўғарақлар ташкил этмоқда. Китобхонларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказишда бу каби тўғарақлар фаолиятининг ўрни беқиёс.

Кутубхона аъзолари Зиёда Чориева ва Дилфуза Чоршанбиевнинг яқин дўсти китоблар. Улар ёруғ оламни, табиат ранг-баранглигини ва дунё ажойиботларини брайль ёзувидаги

уриниш ҳолатидир. Булар болаларнинг дийдаси қотганини исботламайдими? Бу болалар катта эмас, бор-йўғи 13-17 ёш орасида. Умумий жиноятчиларнинг 2280 нафари мактаб ўқувчилари, 315 нафари қизлардан иборатлиги қанчалар оғриқли!

Энди ахлоққа хуружларга эътибор қаратайлик. Ота-боболаримиз бунни “юздаги парда” деб атаган. Кўрсаткич бармоқ билан уят ишораси кўрсатилганда юздаги пардага ишора қилинади. Ҳар не бўлса ҳам мана шу кўринмас пардани асрагин, уни ечма, дейдилар.

Миллатнинг ана шундай ўзига хос пардаси бўлади. Шундан миллатнинг миллий ахлоқ деган пардаси яралади. Бугун четдан кириб келаётган турли ахборот, тарбия усуллари, замонавий “маданият” кўринишлари, санъат ва адабиётнинг “дугарайлашган” маҳсулотлари айнан миллий пардага тирногини ботирмоқда. Бугунги кўрсатувлар, ток-шоу, сериал ва фильмларимиз, томошабин талашиб, медиабозорга олиб чиқадиган маҳсулотларимиз ҳам бугунги мафкуравий хуружлардан ҳимояланмаган.

Вулқон тутунини тўсиб турган кратер оғзидаги сув каби бу маҳсулотларнинг ғоявий таъминини гоҳида ишлаб чиқарувчиларнинг ўзи ҳам сезмаётгандай, назаримда. Улар орасида энг эътиборсиз ҳисобланганига диққатингизни қаратмоқчимиз. Катта ахлоқсизликлар олдида бу арзимас ҳолат. Лекин оналаримиз бармоғини юзига суртиб, “уят”, дейди. Бу — ётоқхоналарнинг ошқора кўрсатилиши.

Ҳа, айнан фарзандларнинг ота-она ётоқхонасига, шунингдек, ота-оналарнинг уйланган фарзандлари ётоғига ҳатто кундузи ҳам кириши уят саналади. Бугунги кўрсатувларда эр-хотиннинг суҳбатини айнан ётоқда суратга олиб кўрсатишади. Қайноналар ўғли ва келинининг ётоғига бостириб қиради. Нега? Чунки чет эл фильмларида шундай — барча воқеа, ўзаро суҳбатлар ётоқхонада кечади.

Бу эр-хотин муносабатлари мутлақо парда ортида бўлиши лозим, деган қадимий қадриятларимизга зид ҳолат. Табиийки, воёга етиб келаётган, айниқса, ўсимир ёшдаги болаларнинг ахлоқий қадриятига пугур етказилади. 2023 йили 34 минг 400 нихоё бекор қилинганда мана шу ахлоқий пардалар кўтарилгани омиллардан бири бўлиб қолмаётганими?

Бундай арзимас кўринган ҳолатлар қалашиб ётибди ва эътиборимиздан мутлақо четда қолмоқда. Бугунги мафкуравий, ғоявий курашлар даврида арзимас таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳар бир жиҳат эътиборимиз марказида бўлиши лозим! Мафкуравий урушлар майдонида жангта жанговар тайёрларликдан ўтган ҳам, ўтмаган ҳам қиради. Бу майдондаги қалқон эса маърифат, билмок, англамок, тушуномқодир! Миллий қалқон — қадриятларимизга отилаётган ўқни фаҳмламок! Миллий ахлоқимиз пардасини тирнаётган тирноқларни пайқамок, миллий ўзлигимиз оstonасида паналаб турган пис-тирмадагиларни кўра билмоқдир!

Бундай хуружлар фақат четдан эмас, ўзимиз “замонавийлик”, деб эътиборсизлик қилаётганимиз туфайли ичимизда содир бўлаётгани афсусланарлидир.

Огоҳ бўлайлик!

китоблар орқали анлаган. Имконияти чекланган бўлса-да, Зиёда ва Дилфуза келажакда ўқитувчи бўлишни, китоблар ёзишни ният қилган. Кўзи оғиз, аммо қалби ёруғ бу инсонлар дугона сифатида бир-бирини айнан шу кутубхонада топди.

Сурхондарё вилояти кўзи оғизлар махсус кутубхонаси “Йилининг энг яхши аҳолига хизмат кўрсатган кутубхонаси” номинацияси бўйича “Янги Ўзбекистон юлдузлари” миллий мукофотини қўлга киритди.

Мазкур кутубхона нафақат кўзи оғизлар, заиф кўрувчилар, балки аҳолининг кенг қатламига хизмат кўрсатиш билан чегараланмай қолмай, шаҳар ва туманлардаги кўзи оғизлар кутубхоналари учун ҳам методик ёрдам кўрсатиш маркази ҳисобланади. Уларга зарур услубий ва амалий ёрдамлар кўрсатилади. Вилоят кутубхонаси ва унинг туман бўлиmlарини махсус аудиокитоблар билан таъминлаш мақсадида замонавий овоз ёзиш студиясидан ташқари янги китоб ўқиш усулналари ҳам мавжуд.

— Нафақат вилоят марказидаги асосий кутубхона, балки туманлардаги бўлиmlарининг ҳам китоблар фонди кун сайин бойиб бормоқда. Кўзи оғизлар кутубхоналари ходимларининг билим ва касбий малакасини оширишга қаратилган семинар-тренинг, ўқув машғулотлари мунтазам ўтказиб келинади, — дейди Сурхондарё вилояти кўзи оғизлар махсус кутубхонаси Шеробод тумани филиали раҳбари Абдукарим Қурбонов. — Бугунги кунда замонавий кутубхона нафақат кўзи оғизлар жамяти аъзолари, балки нурунийлар ва кенг жамоатчилик вакиллари, талаба ёшлар, ўқувчилар учун ҳам хизмат қилапти.

Халқимиз азалдан китобга нур, кутубхонага эса нурхона, дея нисбат берган. Кўриш бўйича ногиронлиги бор китобхонлар учун эса бу ҳикматнинг юки чиндан-да анча юқори. Китоб ва кутубхона эса уларнинг ҳаёт йўлларини ёритувчи чинакам маёқ вазифасини ўтаётир.

Сарвар Тўраев,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

“Янги Ўзбекистон” ва “Правда Востока”
газеталари тахририяти” ДМ

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Салим ДОНИЁРОВ

Тахририятга келган қўлёмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.
Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.
Газета тахририят компьютер марказида саҳифаланади.
Газетанинг полиграфик жаҳатдан сифатли чоп этилишига “Колограк” МЧЖ масъул.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.
Нашр индекси — 236. Буюртма — 2259
43368 нусхада босилди.
Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. Қўғоз бичими А2.
Баҳоси келишилган нархда.

“Колограк” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манлиси: Ўзбекистон, 100060.
Тошкент, Янги шаҳар қўчаси, 1-А уй.
Босмахона телефони: (71) 129-29-29

Навбатчи муҳаррир: Нодир Маҳмудов
Мусаххас: Насиба Абдуллаева
Дизайнер: Хуршид Абдуллаев

Манзиллими:
100060, Тошкент шаҳри,
Шаҳрисабз кўчаси, 85-уй

ЎзА якуни — 21:20 Тошпирилди — 00:15